

1993 – פרשת רצח שמחה לוי

מאת: סגן דביר פרץ, תובע צבאי, פרקליטות אזור יהודה ושומרון

במרץ 1993, יצאה שמחה לוי ז"ל מביתה על מנת לאסוף פועלות ערביות מרצועת עזה. בהגיעה למקום, נכנסו לרכבה שני גברים המחופשים לנשים ורצחו אותה באכזריות. בגין אירוע זה נעצרו ונשפטו חברי חוליית הטרור לתקופות ממושכות.

שמחה לוי ז"ל (התמונה – מתוך אתר לזכר האזרחים חללי פעולות האיבה)

רקע עובדתי

שמחה לוי, בת ג'יראן ויוסף, נולדה בפרס בשנת 1942, ועלתה לארץ עם הוריה, ארבעת אחיה ושתי אחיותיה. משנת 1968 עבדה שמחה עם מושבי גוש קטיף והסיעה פועלים ערבים מרצועת עזה לעבודות חקלאיות במושבים. בשנת 1992 עברה לגור במדרשת הדרום שבגוש הקטיף והמשיכה לעסוק בהסעת פועלים מקומיים.

בבוקר יום שישי, י"ט באדר התשנ"ג, 12/03/1993, נסעה שמחה לאסוף פועלות לעבודות חקלאיות מחאן יונס. בהגעתה למקום האיסוף חיכו לה נאצר פאדי, טאלב אבו מוצטפא, וליד שעת' ועאטף שעת' (להלן: "נאצר", "טאלב", "וליד" וכן "עאטף" בהתאמה) שהיו חברים בחוליית "הנשר האדום" של החזית העממית לשחרור פלסטין: מפלגה וארגון טרור פלסטיני סוציאליסטי אשר חבר באש"ף (הארגון לשחרור פלסטין). הארגון ביצע פיגועים רבים, ומטרתו המוצהרת היא שחרור פלסטין במאבק מזוין והקמת מדינה פלסטינית דמוקרטית.

הארבעה תכננו מראש את הפיגוע. החוליה הגיעה למקום האיסוף של הפועלות ונטלו משתיים מהן את בגדיהן בכדי שישמשו תחפושת נשית לנאצר ולטאלב. בזמן הזה, ככל הנראה אחת הפועלות התנגדה לביצוע הפיגוע, ועל כן וליד נותר עם הפועלות להציב עליה שמירה על מנת שלא תזהיר את המנוחה ותסכל את המזימה. עאטף הסיע את החבורה ברכבו למקום האיסוף וכן סייע להימלטות החוליה לאחר מעשה. החוליה הגיעה למקום כאשר חבריה מצוידים בשני אקדחים, שבאריה (מעין פגיון, סכין מעוקלת) וגרון.

כאשר הגיעה שמחה למקום האיסוף, ניגשו אליה נאצר וטאלב המחופשים לנשים. נאצר נכנס לרכב, איים באקדחו על שמחה והחל דוקר אותה בצידי גופה ובצווארה באמצעות הסכין שבידו. טאלב ניגש במקביל לצידי השני של הרכב ולאחר שניפץ בגרזנו את חלון תא הנהג, הכה בראשה של שמחה באמצעות הגרזן מספר פעמים. לאחר מותה של שמחה, נמלטו השניים באמצעות הרכב של עאטף כאשר ווליד מצטרף אליהם.

בחקירת הפיגוע התברר כי פועלות רבות קיבלו הוראה לא להגיע לעבודה באותו יום, כדי להשאיר למחבלים מקום בכלי הרכב של שמחה.

שמחה, בת 51 במותה, הותירה אחריה אחים ואחיות. לדברי האנשים שהכירו אותה, שמחה הייתה נשמה גדולה באישה קטנה, אהבה מאוד את אנשי מדרשת הדרום שביניהם חיתה, הייתה אשת חסד ומתן בסתר שתרמה ארגזי תוצרת חקלאית למשפחות ישראליות וערביות נזקקות.

ההליכים המשפטיים

כל ארבעת חברי החוליה נתפסו על-ידי כוחות הביטחון, והועמדו לדין. נאצר וטאלב, שכאמור היו השניים שהכו את שמחה והביאו למותה, נידונו למאסר עולם, בין היתר, בגין עבירה של גרימת מוות בכוונה, המקבילה לעבירת הרצח. וליד נידון בדעת רוב ל-18 שנות מאסר בפועל לאחר שסעיף האישום נגדו הומר מעבירה של גרימת מוות בכוונה לעבירת הריגה. מאחר שבהתאם לראיות שהיו בידי התביעה הצבאית, כל שווליד ידע הוא כי בכוונת החוליה לתקוף ולפצוע את שמחה ולא לגרום למותה.

בעקבות הסדר טיעון, לעאטף יוחסו עבירות של חברות בהתאחדות בלתי-מוותרת וסיוע לגרימת מוות בכוונה. עאטף נידון בדעת רוב ל-25 שנות מאסר בפועל, כאשר לפי דעת המיעוט ראוי היה להטיל עליו עונש של מאסר עולם.

עאטף ערער על עונשו, וסנגורו טען שתי טענות מרכזיות. האחת, שחלקו המעשי של ווליד עולה על חלקו של עאטף, ועל כן עונשו של עאטף צריך להיות נמוך מ-18 שנה. השנייה, היא שהעבירות נעשו בטרם נחתמו הסכמי השלום בספטמבר 1993 ושמהן השתנתה האווירה באזור וארגון החזית העממית החל פוסע בנתיבות השלום. עאטף אף טען בשתי הערכאות כי פתח דף חדש.

טענות אלו נדחו הן בבית המשפט הצבאי והן בבית המשפט הצבאי לערעורים. החוליה תכננה "מבצע" עם דרכי מילוט ותקיפה מתוחכמות וביצעו את זממם תוך גילוי מידה מופלגת של אכזריות. לפי בית המשפט, עאטף היה שותף מלא לפיגוע, ואף על פי שלא גרם למותה של שמחה במו ידיו, ידע כי כך יעשו שותפיו וכן סייע למלט אותם מהמקום לאחר מעשה וכלי הרצח אף הופקדו בידו. בית המשפט קבע:

"מי ששותף למעשה שכזה אינו יכול לבקש לפתוח דף חדש מכאן ואילך, שכן קודם כל

עליו להיענש על דפיו הקודמים טבולי הדם."

על כן, דחה בית המשפט הצבאי לערעורים את ערערו של עאטף. לפי בית המשפט חלקו המעשי המוכח של המערער בביצוע ותכנון של הרצח הצדיק מאסר עולם, ובוודאי שאין מקום להתערב בעונש שהושת עליו בפועל.

עוד יצוין, כי במהלך מעצרו, הורשע עאטף בעבירה נוספת של חבלה ופציעה בנסיבות מחמירות, לאחר ששפך שמן רותח על אסיר ששהה איתו בתא וגרם לו לכוויות קשות בדרגה שניה ושלישית במספר מקומות בגופו. בגין עבירה זו נגזר דינו ל-4 שנות מאסר בפועל במצטבר לעונש אותו ריצה. עאטף שוחרר באוגוסט 2013 במסגרת מחווה של מדינת ישראל על רקע חידוש המשא ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית באותה התקופה.

מצבתה של שמחה לוי ז"ל
(התמונה – מתוך אתר לזכר האזרחים חללי פעולות האיבה)

חשיבות הפרשה

מדובר במקרה של רצח אלים ומזעזע, שכוון נגד אישה שסייעה לפרנסת תושבי האזור. אף על פי כן, עובדה זו לא שינתה כהוא זה מבחינת המפגעים שהחליטו לגדוע את חייה של שמחה באיבם.

חשיבת הפרשה, בכך שהיא משקפת את עמדת בית המשפט הצבאי ובפרט בית המשפט הצבאי לערעורים בנוגע לאחריות שותפים לדבר עבירה. בית המשפט ראה בעאטף שותף מלא לתכנון ולביצוע הפיגוע על אף שלא היה לו חלק פיזי, בתקיפה עצמה.

הדבר בא לידי ביטוי הן בקביעות העקרוניות של בית המשפט הצבאי לערעורים בפרשה, והן בדברי הסיכום של בית המשפט הצבאי לערעורים שסבר כי חלקו של עאטף אף הצדיק הטלת עונש מאסר עולם, השמור ככלל לעבירות המוגמרות של גרימת מוות בכוונה.

מדוע בחרתי בנושא?

כחלק מתפקידי כתובע צבאי בפרקליטות אזור יהודה ושומרון, אני נחשף לתיקים רבים המעלים שאלות משפטיות בסוגיות שונות. לעיתים קרובות, בתיקים בהם ישנם מספר מעורבים, עולה שאלת האחריות המשפטית של שותף שלא גרם למות הקורבן במו ידיו. עמדת התביעה הצבאית וכן עמדת בית המשפט הצבאי, כפי שניתן לראות במקרה זה, היא שניתן להטיל ענישה חמורה על שותף לעבירה, גם אם הורשע בסיוע לגרם המוות ולא היה מעורב בתקיפה עצמה.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- תיק בימ"ש צבאי בארז, 2285/93, התובע הצבאי נ' עאטף שעת';
- ערעור אזח"ע 18/96 עאטף שעת' נ' התובע הצבאי, מיום 18/09/1996;
- ע"פ 8382/06, מדינת ישראל נ' עאטף שעת', מיום 28/03/2007;
- ע"פ 4159/07, עאטף שעת' נ' מדינת ישראל, מיום 25/12/2007;
- אתר לזכר האזרחים חללי פעולות האיבה:
<http://laad.btl.gov.il/Web/He/TerrorVictims/Page/Default.aspx?ID=38223>